

سال اول، شماره دوم، تابستان 1387

صاحب امتیاز: دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی

مدیر مسئول: محمدرضا مخبر دزفولی

سر دبیر: احمد فضائی

معاون سر دبیر: سید علی رضا دربندی

مترجم چکیده‌ها: محمدحسین هاشمی

طراح روی جلد: مهران مستوفی

همکاران تحریریه:

عباس رضائی، ابوذر حسامپور، علی آقاپور

هیئت تحریریه (به ترتیب الفبا):

حمید پارسانیا	علی اصغر فانی
استادیار فلسفه و کلام دانشگاه باقرالعلوم ⁽²⁾	استادیار گروه مدیریت دانشگاه تربیت مدرس
محمدحسن پرداختچی	احمد فضائی
دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید بهشتی	استادیار دانشکده علوم انسانی دانشگاه امام حسین ⁽⁴⁾
رضا داوری اردکانی	حسین کچوئیان
استاد گروه فلسفه دانشگاه تهران	استادیار دانشگاه تهران
علی شریعتمداری	محمدرضا مخبر دزفولی
استاد دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم	استاد دانشگاه تهران

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، تقاطع فلسطین، فلسطین شمالی، پلاک 101، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی

تلفن: 66977038، دورنگار: 66974537، صندوق پستی: 14155-4691

پیام‌نگار: rahbordefarhang@iranculture.org

پایگاه اینترنتی: <http://www.iranculture.org>

راهنمای تنظیم مقالات

1. مقالات حداکثر در 25 صفحه 300 کلمه‌ای A4 (در مجموع 7500 کلمه) تنظیم شود.
2. متن تایپ شده مقاله در قالب نرم‌افزار Word XP و قلم فارسی آن بی‌لوتوس (B Lotus) با اندازه 12 و قلم لاتین آن تایمز (Times New Roman) با اندازه 10 باشد و به پیام‌نگار نشریه به نشانی rahbordefarhang@iraniculture.org ارسال گردد. وصول مقاله ارسالی، از همین طریق به آدرس ارسال‌کننده اعلام خواهد شد.
3. اجزای مقاله باید شامل عنوان (گویا و جذاب)، چکیده (شامل طرح مختصر مسئله، چارچوب نظری، روش، یافته‌ها و نتایج به صورت فشرده و حداکثر در 200 کلمه)، واژگان کلیدی و معادل انگلیسی آن، بیان مسئله، چارچوب نظری، فرضیه‌ها یا پرسش‌ها، روش تحقیق، یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری و منابع (درون متنی و پایانی) به صورت کامل باشد.
4. معادله‌های غیرفارسی واژه‌های تخصصی، اسامی افراد یا مکان‌ها، کوته‌نوشت‌ها و سرواژه‌ها و توضیحات ضروری در پاورقی با شماره‌گذاری مستقل برای هر صفحه ذکر شود.
5. ارجاعات درون متنی باید در داخل پرانتز و به شیوه زیر باشد:
... (نام خانوادگی مؤلف، سال انتشار منبع: شماره صفحه یا صفحات)؛ مثال:
(حسینی، 1384: 24) یا (گوردون، 2001: 236-231) و در صورتی که تعداد مؤلفان بیش از دو نفر باشد (رضایی و دیگران، 1386: 49).
6. فهرست منابع (فارسی یا غیرفارسی) در پایان مقاله به ترتیب الفبایی نام خانوادگی مؤلف به شکل زیر باشد:
کتاب: نام خانوادگی مؤلف، نام، (سال انتشار). عنوان کتاب. نام و نام خانوادگی مترجم (در آثار ترجمه شده). محل انتشار: ناشر.
مقاله در مجله چاپی: نام خانوادگی، نام، (سال انتشار). عنوان مقاله. نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت ترجمه). نام مجله. سال یا دوره انتشار. شماره صفحه.
مقاله در مجلات یا روزنامه‌های اینترنتی: نام خانوادگی، نام، (سال انتشار). عنوان مقاله. عنوان نشریه. تاریخ بازیابی. نشانی پایگاه اینترنتی
مجموعه مقالات: نام خانوادگی، نام، (سال انتشار). عنوان مقاله. نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت ترجمه). در: نام و نام خانوادگی گردآورنده. عنوان مجموعه مقالات. محل انتشار: ناشر.
پایان‌نامه: نام خانوادگی مؤلف، نام، (سال تدوین). عنوان رساله. مقطع تحصیلی. دانشکده و دانشگاه محل تحصیل.
پایگاه اینترنتی: نام پایگاه اینترنتی. (تاریخ به روز رسانی). تاریخ بازیابی. نشانی پایگاه اینترنتی.
7. ذکر مشخصات تحصیلی نگارنده مقاله (شسته، مقطع و محل تحصیل، تدریس یا اشتغال، رتبه علمی)، شغل فعلی، آدرس محل کار و سکونت و نشانی الکترونیکی و شماره تماس ضروری است.

شرایط چاپ مقالات

1. پذیرش اولیه مقالات صرفاً زمانی صورت می‌گیرد که ذیل یکی از محورهای موضوعی نشریه به شرح زیر باشد:
 - مهندسی فرهنگی کشور
 - نقشه جامع علمی کشور
 - تحول و نوسازی نظام آموزشی کشور (آموزش و پرورش و آموزش عالی)
 - نقش علم و فرهنگ در تحقق چشم‌انداز بیست ساله کشور و راهکارهای تحقق آن
 - مدیریت جبهه فرهنگی انقلاب در برابر ناتوی فرهنگی غرب
 - آسیب‌شناسی فرهنگ عمومی کشور در حوزه باورها، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارها و ارائه راهبردها، سیاست‌ها و راه‌کارها
2. مقالات ارسالی نباید برای هیچ نشریه داخلی یا خارجی ارسال و یا در آنها چاپ شده باشد.
3. مقالات الزاماً باید مطابق با راهنمای تنظیم مقالات فصلنامه «راهبرد فرهنگ» تنظیم شود.
4. آثار ارسال شده صرفاً پس از ارزیابی و تأیید داوران به چاپ خواهد رسید.
5. فصلنامه در ویرایش مطالب و تغییر عناوین آزاد است.
6. مطالب مندرج در فصلنامه، لزوماً بیانگر دیدگاه‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی نیست.

فهرست مطالب

۶	سخن آغازین
۹	تمهید مقدمه‌ای برای تدوین برنامه علم و پژوهش / رضا داوری اردکانی
۲۵	سیطره مجاز در ساحت هویت تاریخی / علی‌اکبر رشاد
۴۳	رسالت آموزشی و تربیتی مراکز آموزشی / علی شریعتمداری
۵۱	نسبت علم و فرهنگ / حمید پارسانیا
	هم‌تألیفی در مقالات ایرانی و تأثیر آن بر استناد به این مقالات / محمد حسن‌زاده، سولماز بقایی، عبدالرضا نوروزی چاکلی
۶۵	جهانی‌شدن، آموزش عالی و تحقیقات بنیادی / طاهره جاویدی کلاته جعفرآبادی، مرضیه عالی
۸۵	عوامل مؤثر بر میزان همکاری اعضای هیئت علمی / حیدر جانعلیزاده چوب‌بستی، ماکوان اکملی
۱۰۳	فرا تحلیل مطالعات انجام شده در حوزه ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی / علی‌اصغر فیروزجائیان
۱۲۳	

تمهید مقدمه‌ای برای تدوین برنامه علم و پژوهش

رضا داوری اردکانی

استاد دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران

rdavari@ias.ac.ir

درست است که در جامعه دانش‌محور، یکی از راه‌های سنجش علم، بررسی میزان تولید مقالات علمی است اما نمی‌توان برای رسیدن به چنین جامعه‌ای صرفاً سیاست افزایش تعداد مقالات را پیش گرفت. در جامعه دانش‌محور، تولید مقاله نتیجه تحقق دانش و نفوذ آن در متن جامعه است نه علت یا عین آن. این جامعه با صورت یا وجهی از علم اداره می‌شود و آنچه به صورت کتاب و مقاله گرد می‌آید، جلوه انتزاعی علمی است که به صورت فعال در جامعه وجود دارد.

برای تحقق جامعه دانش‌محور باید برنامه‌ریزی کرد اما بدین منظور نباید چشم‌بسته از جوامع دیگر تبعیت نمود؛ چرا که برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی باید متناسب با شرایط فرهنگی و تاریخی هر کشور باشد و اولویت‌های پژوهشی دقیقاً مطابق با نیازهای جامعه تنظیم گردد. در برنامه‌ریزی علم و پژوهش، همچنین باید استعداد جامعه برای علم‌پذیری و آمادگی دانشگاه برای بیرون آمدن از خلوت تمرین‌های علمی را در نظر گرفت.

واژگان کلیدی: سنجش علم، برنامه علم و پژوهش، جامعه دانش‌محور

سیطره مجاز در ساحت هویت تاریخی

علی اکبر رشاد

دانشیار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

rashad@iiict.ir

به محاق افتادن حقیقت و سیطره مجاز، خصلت روزگار ما در عرصه‌های گوناگون معرفت و معیشت (معرفت‌شناسی، فلسفه، علم، الهیات، معنویت، اخلاق، ارزش‌ها، تاریخ، هویت، سیاست، حقوق، اقتصاد، تجارت و معاملات، صنعت، هنر، ادبیات، فهم و تفسیر و ...) است. سنت، تجدد و فراتجدد، ادوار حیات و هویت تاریخی و فرهنگی اقالیم و اقوام خطه فرنگ است؛ سنت‌گرایی، در ظرف فرهنگی و ارزشی خاص خود معنی‌دار و نیز برای غربیان دچار فقر معنوی بسا سودمند باشد؛ تحلیل حال و وضع ملل و مناطق دیگر گیتی در قالب ادوار تاریخی غرب و همچنین طرح و ترویج سنت‌گرایی و معنویت غیر نبوی، از سوی مسلمین به‌ویژه در میان جوامع برخوردار از معنویت غنی و قویم علوی—شيعی، از مظاهر سیطره مجاز بر حیات و هویت تاریخی دعوت‌گران آن است.

واژگان کلیدی: حقیقت و مجاز، تجدد و فرا تجدد، سنت‌گرایی

رسالت آموزشی و تربیتی مراکز آموزشی

علی شریعتمداری

استاد دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم

shariat@saba.tmu.ac.ir

در مراکز آموزشی ما، نه استاد در فرایند آموزش، نقش تربیتی ایفا می‌کند و نه شاگرد در فراگیری مطالب، نقش فعال دارد. در حالی که فراگیر باید قبل از کلاس مبحث مورد نظر را مطالعه کند؛ مفاهیم، نظریات، قوانین و اصول مربوط به هر مبحث را بشناسد؛ و آنها را به زبان خود در کلاس بیان کند. وظیفه معلم نیز هدایت فعالیت فراگیران و پاسخگویی به اشکالات و ابهامات آنهاست.

با به‌کارگیری این روش، فراگیران به تدریج با شیوه منطقی مواجهه با مسائل آشنا می‌شوند و پیروی از عقل و دوری از تعصب در آنها تقویت می‌گردد. همچنین به لحاظ تربیتی یاد می‌گیرند که چگونه احساسات خود را مهار و رابطه‌ای معقول، سنجیده، صمیمانه و مشارکت‌جویانه با دیگران برقرار کنند.

واژگان کلیدی: نقش تربیتی معلم، نقش فراگیر، فراگیری فعال

نسبت علم و فرهنگ

حمید پارسانیا

استادیار دانشگاه باقرالعلوم (ع)

parsania@bou.ac.ir

سه نوع رابطه و تعامل میان علم و فرهنگ، بر مبنای سه نوع تعریف از علم می‌توان در نظر گرفت. بر پایه تعریف پوزیتیویستی علم، رابطه میان آن دو بیرونی است و هیچ یک نمی‌توانند بر دیگری احاطه داشته باشند. بر مبنای تعریف پسامدرن از علم، ساختار درونی علم، توسط فرهنگ تعریف می‌شود و علم، هویتی فرهنگی دارد. مطابق تعاریف عقلانی و وحیانی، علم محیط بر فرهنگ بوده و از امکان ارزیابی انتقادی فرهنگ به گونه‌ای همه‌جانبه برخوردار است.

واژگان کلیدی: علم، فرهنگ، پوزیتیویسم، پسامدرنیسم، فرهنگ واقعی و آرمانی، فرهنگ حق

و باطل

هم‌تألیفی در مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI و تأثیر آن بر میزان استناد به این مقالات

محمد حسن‌زاده

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

hasanzadeh@modares.ac.ir

سولماز بقایی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تربیت مدرس

solmazb2003@yahoo.com

عبدالرضا نوروزی چاکلی

عضو هیئت علمی دانشگاه شاهد

noroozi_reza@yahoo.com

پژوهش حاضر با هدف بررسی وضعیت هم‌تألیفی در مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI و تأثیر آن بر میزان استناد به این مقالات با روش علم‌سنجی از نوع تحلیل استنادی انجام شده است. در این پژوهش، تعداد 23497 مقاله منتشر شده نویسندگان ایرانی در مجلات ISI در طول سال‌های 1989 تا 2005 مورد بررسی قرار گرفته است. داده‌ها نشان می‌دهد تعداد 23357 مقاله (95/1%) دارای نویسنده اول از ایران بوده‌اند، تعداد 20718 مقاله (88/2%) از نویسنده همکار در تألیف مقاله استفاده کرده‌اند و در 18291 مقاله (77/8%) نویسنده همکار از ایران بوده است. پس از ایران، درصد کمی از مقالات به ترتیب با همکاری نویسندگانی از کشورهای انگلیس، کانادا و آمریکا تألیف شده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین وجود نویسنده همکار در تألیف مقالات و میزان استناد به آنها رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین مقالاتی که با همکاری نویسندگان داخلی تهیه شده و مقالاتی که همکار غیرایرانی دارند از نظر میزان استناد، تفاوت معناداری دیده می‌شود. همین تفاوت بین مقالاتی که همکاران آنها از قاره‌های مختلف‌اند، مشاهده می‌شود.

واژگان کلیدی: هم‌تألیفی، میزان استناد، مقالات ایرانی، مجلات ISI

جهانی شدن، آموزش عالی و تحقیقات بنیادی

طاهره جاویدی کلاته جعفرآبادی

استادیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد

tjavid@ferdowsi.um

مرضیه عالی

دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه فردوسی مشهد

aali.hm@gmail.com

آموزش و تحقیق به طور عام و آموزش عالی به طور خاص عامل مهمی در ایجاد بنیان‌های تکامل هر جامعه‌ای محسوب می‌شوند. از این رو، در عصر حاضر توجه به نگرش استراتژیک به دانشگاه‌ها به منظور برخورد منطقی و کارآمد با چالش‌های معاصر- از جمله پدیده جهانی شدن- و اجتناب از هر گونه آسیب‌زایی و یا منزوی شدن در بافت جهانی، ضروری است. از سویی دیگر، یکی از اهداف اساسی مراکز آموزش عالی، رشد و توسعه دانش بنیادی در قلمرو علوم مختلف است و هر گونه برنامه‌ریزی با نظر به این هدف باید صورت پذیرد. بر این اساس، سؤال اصلی ما در مقاله حاضر این است که پدیده جهانی شدن چه پیامدهایی برای تحقیقات بنیادی دانشگاه‌ها به همراه داشته است؟ به منظور پاسخگویی به این سؤال، ابتدا مفهوم و سیر تاریخی جهانی شدن و مفروضات و پیامدهای فلسفی آن تشریح شده و پس از بررسی برخی از پیامدهای جهانی شدن بر آموزش عالی به طور عام، در پایان به طور خاص اثرات چالش‌های اخیر بر تحقیقات بنیادی دانشگاهی، تحلیل شده است.

گفتنی است که در این پژوهش، به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌ها از روش تحقیق فلسفی

تحلیلی- استنتاجی استفاده شده است.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، مفروضات فلسفی، آموزش عالی و تحقیقات بنیادی

عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان همکاری اعضای هیئت علمی (مطالعه موردی دانشگاه کردستان)

حیدر جانعلیزاده چوببستی

hjc@umz.ac.ir

استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه مازندران

ماکوان اکملی

akmali_makvan@yahoo.com

دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه مازندران

بررسی تأثیر عوامل اجتماعی بر میزان همکاری علمی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها هدف اصلی این مقاله است. مبانی نظری این پژوهش برآمده از آرای نظریه‌پردازان جامعه‌شناسی علم، به‌ویژه نظریات «وارن هگستروم» و «راندل کالینز» است، جامعه آماری آن را 160 نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه کردستان در سال 86-87 تشکیل می‌دهند. روش تحقیق پیمایشی است و داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که اساتید دارای سرمایه فرهنگی و انرژی عاطفی بیشتر، از میزان همکاری علمی بیشتری برخوردارند. بین سابقه کاری اعضای هیئت علمی و همکاری علمی آنها رابطه معکوسی وجود دارد. متغیر ارتباطات و تعاملات، همبستگی ضعیفی با همکاری علمی دارد. از سایر دستاوردهای اصلی این پژوهش، فراهم‌ساختن زمینه‌های تجربی برای جلب توجه سیاست‌گذاران به اهمیت فضای هنجاری مناسب، برای شکل‌گیری انرژی عاطفی و سرمایه فرهنگی بالا در بین اساتید و برنامه‌ریزی برای جامعه‌پذیری علمی است.

واژگان کلیدی: همکاری علمی، ارتباطات و تعاملات، سرمایه فرهنگی، انرژی عاطفی، اعضای هیئت علمی

فرا تحلیل مطالعات انجام شده در حوزه ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی

علی اصغر فیروزجائیان

عضو هیئت علمی دانشگاه پیام‌نور

afirooz@ut.ac.ir

هدف این تحقیق فراتحلیل مطالعات انجام شده در حوزه ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی است. برای این منظور 39 پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. تحقیق به دو بخش اصلی تقسیم شد: بخش اول، ارزیابی تئوریک و روشی تحقیقات مطالعه شده است. در ارزیابی روشی پژوهش‌های مذکور این نتایج به دست آمد: کلیات (57 درصد)، مبانی نظری و تجربی (54 درصد)، روش‌شناسی (59 درصد)، نتایج (58 درصد) و راهکارها (22 درصد) از نظر داوران خوب ارزیابی گردید. درصدهای باقی‌مانده بیشتر متوسط و کمتر ضعیف ارزیابی گردید. بخش دوم، طبقه‌بندی و جمع‌بندی تحقیقات بود که به دو روش انجام پذیرفت: در ابتدا مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر پایبندی افراد به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی (سن، تحصیلات، جنسیت، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، خانواده، ثبات آن و الگوهای رفتاری والدین، اعتقادات مذهبی و کنترل اجتماعی) مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه، راهکارهای ارائه شده برای پایبندی مردم به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی بر این مبنا که خطاب به کدام یک از نهادهای فرهنگی - اجتماعی (خانواده، رسانه‌ها، نهادهای آموزشی و نهاد دین)، نهادهای اقتصادی و حمایتی یا نهادهای قانون‌گذار و کنترل‌کننده باشد، دسته‌بندی شد.

واژگان کلیدی: فراتحلیل، ارزش‌ها، هنجارها